

Ключові слова: військовослужбовці, соціально-педагогічна робота, інформаційні, психологічні, корекцій послуги.

Костенко С. Ю. Проблемы военнослужащих Вооруженных Сил Украины и пути их преодоления

В статье рассматриваются основные проблемы военнослужащих и причины их возникновения. Раскрываются особенности программы социально-педагогической работы с военнослужащими, которая включает предоставление информационных, психологических и коррекционных услуг.

Ключевые слова: военнослужащие, социально-педагогическая работа, информационные, психологические, коррекционные услуги.

Kostenko S. Problems of the Armed Forces of Ukraine and ways to overcome them

In the article the basic problems of servicemen and their causes. Revealed features of socio-educational work with servicemen, which includes providing information, psychological and correctional services.

Key words: military, social, educational, informational, psychological, corrections services.

Стаття надійшла до редакції 11.09.2015 р.

Прийнято до друку 30.10.2015 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Харченко С. Я.

УДК 316.61

І. І. Курліщук

**ПРОБЛЕМА СОЦІАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТСТВА У КОНТЕКСТІ
НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ**

Національно-патріотичне виховання завжди відіграло важливу роль у житті суспільства. Сучасний процес національно-патріотичного виховання студентської молоді спрямований, в першу чергу, на підготовку інтелігенції з відповідною громадянською позицією, на створення умов для розвитку загальної культури студентства, збагачення естетичного досвіду, формування потреби у здоровому способі життя та, що особливо важливо в сучасних кризових умовах суспільства, – забезпечені позитивної і гармонійної соціалізації.

Події останнього року переконливо доводять, що не зважаючи на складність соціально-економічних і політичних процесів, які відбуваються в Україні, на глибоку соціальну диференціацію, девальвацію національних і духовних цінностей, значна частина

української молоді відповідально ставиться до понять громадянського боргу, суспільної діяльності, захисту Батьківщини.

Проблема соціалізації молоді з метою успішної адаптації у суспільстві, всебічного розвитку соціально активних громадян завжди вважалася актуальною для держави. Особливу роль у данному процесі відіграє національно-патріотичне виховання.

Аналіз сучасної ситуації національно-патріотичного виховання студентства дозволяє виділити ряд проблем, які суттєво впливають на соціалізаційні процеси у студентському середовищі. До них слід віднести: недостатню розробленість концептуальних основ національно-патріотичного виховання, невисокий загальний рівень національної самосвідомості, недосконалість виховної системи роботи зі студентською молоддю.

Разом з тим саме сьогоднішні соціально-політичні умови надають пріоритетного значення проблемі соціалізації студентства у контексті національно-патріотичного виховання.

Питання національно-патріотичного виховання молоді неодноразово ставали предметом дослідження науковців. Теоретичні засади національного виховання закладено у дослідженнях українських вчених, психологів та педагогів М. Боришевського, Д. Віконської, В. Москальця, І. Сікорського, Б. Цимбалістого, В. Яніва, Я. Яреми та ін.

Проблемам, пов'язаним з вихованням патріотизму молодого покоління, присвячені численні дослідження провідних українських науковців: взаємозв'язок патріотичного, громадянського та національного виховання висвітлено в працях В. Гонського, М. Качура, О. Коркішко, І. Мартинюка, В. Паплучного, Ю. Римаренка, О. Сухомлинської, Г. Шевченко та ін.; національно-патріотичне виховання на традиціях українського народу розглядали О. Вишневський, О. Гевко, М. Стельмахович, М. Щербань тощо.

Ідея національно-патріотичного виховання особистості втілена в державних документах, зокрема в Законі України «Про освіту», Державній національній програмі «Освіта (Україна ХХІ століття)», Національній доктрині розвитку освіти України у ХХІ столітті, у Концепції національного виховання, наказі Міністерства освіти і науки України від 27.10.2014 № 1232 «Про затвердження плану заходів щодо посилення національно-патріотичного виховання дітей та учнівської молоді» та ін.

Серед завдань національно-патріотичного виховання студентів є і задача формування соціалізованої особистості, свідомого громадянина, активного провідника української національної ідеї свободи і незалежності.

Проблемам впливу на соціальне становлення індивіда та входження його в соціум присвятили свої праці багато закордонних учених, зокрема, Т. Адорно, Ш. Берн, Е. Дюркгейм, Е. Еріксон, Л. Колберг, Ч. Кулі, Р. Мертон, Д. Рісмен, Т. Парсонс, Ж. Піаже, Г. Тард, К. Хорні. Серед вітчизняних авторів, які зробили внесок у розробку проблеми соціалізації,

слід назвати таких: В. Андрущенко, В. Бех, І. Бех, Є. Бистрицький, Л. Бондаренко, В. Войтко, Г. Волинка, В. Волович, В. Горський, Л. Губерський, І. Зязюн, В. Кремень, М. Лукашевич, В. Москаленко, М. Михальченко, І. Надольний, В. Пазенок, В. Шинкарук та ін.

Студентська проблематика в соціалізаційному аспекті, зокрема, розглядалася в дослідженнях Л. Ази, Б. Ананьєва, В. Андрущенко, Л. Гордіна, Ю. Загороднього, М. Карпенка, В. Курила, В. Лісовського, Н. Осипова, Н. Рейнвальд, С. Савченка та ін.

Отже, узагальнюючий аналіз наукових досліджень стосовно проблеми соціалізації студентської молоді у контексті національно-патріотичного виховання дозволив виявити об'єктивно наявні протиріччя між: а) традиційним підходом до питання соціалізації та сучасними вимогами до організації соціалізаційної роботи з молоддю, зокрема опору на потенціал національно-патріотичного виховання; б) визнанням на державному рівні необхідності виховання громадянина і патріота і реальними показниками сформованості цих якостей у випускників вищих навчальних закладів.

Метою статті є узагальнити наявні теоретичні положення щодо питання соціалізації сучасного студентства у контексті національно-патріотичного виховання, виявити реально існуючі сьогодні протиріччя і запропонувати шляхи їх подолання.

Події останнього року дають підстави стверджувати, що переважна більшість громадян України, серед яких помітну частку складає саме студентство, як найбільш активна і мобільна демографічна група з високим ступенем громадянської активності у державотворчих процесах, виявила активну патріотичну свідомість, підтримку національної соборності та міцну громадянську позицію. Це є свідченням системної національно-патріотичної виховної роботи педагогічних колективів навчальних закладів. Тому одним із найважливіших завдань педагогів є продовження роботи з популяризації серед молоді національної української ідеї.

Національно-патріотичне виховання є частиною освітнього процесу у вищій школі. Як складне, тривале і багатоаспектне явище воно має місце як в процесі навчання, так і у позанавчальній роботі. Наскрізно пронизуючи весь навчально-виховний процес, воно органічно поєднує національне, громадянське, правове, моральне виховання, тим самим впливаючи і на процес соціалізації студентства.

У рамках нашого дослідження доречно зупинитися на розумінні понять «соціалізація», «соціалізація студентської молоді».

Зазначимо, що дослідження проблеми соціалізації ведуться по самих різних напрямках, набуваючи міждисциплінарного характеру. Результатом роботи є велика кількість теоретичних і емпіричних даних і публікацій, але загальноприйнятої теорії щодо процесу соціалізації особистості і досі не існує.

Так, Н. Голованова [3] зазначає, що розгляд методологічних і теоретичних аспектів проблеми соціалізації виражається, щонайменше,

п'ятьма підходами: соціологічний підхід (соціалізація розглядається як трансляція культури від покоління до покоління, як загальний механізм соціального наслідування, що охоплює стихійні взаємодії й організовані – виховання й освіту); факторно-інституційний (соціалізація визначається як сукупність (складне явище, якому характерна певна автономність, а не жорстка ієрархічна система) дії факторів, інститутів і агентів соціалізації); інтеракціоністський підхід (соціалізація припускає міжособистісна взаємодія, спілкування, без якого неможливе становлення особистості і сприйняття нею картини світу); інтеріоризаційний (соціалізація являє собою освоєння особистістю норм, цінностей, установок, стереотипів, вироблених суспільством, в результаті чого у неї складається система внутрішніх регуляторів, звичних форм поведінки); інтраіндивідуальний (соціалізація є творчою самоорганізацією особистості, перетворення себе, будується як діяльнісна модель виховання).

А. Мудрик, трактуючи соціалізацію як «розвиток і самозміну людини у процесі засвоєння і відтворення культури, що відбуваються під час взаємодії людини зі стихійними, відносно спрямованими і цілеспрямовано створеними умовами життя на всіх вікових етапах» [6, с. 9], тим самим процес соціалізації подає як «сукупність чотирьох складових: 1) стихійної соціалізації людини у взаємодії і під впливом об'єктивних обставин життя суспільства, зміст характер і результати якої визначаються соціально-економічними і соціокультурними реаліями; 2) відносно спрямованої соціалізації, коли держава приймає певні економічні, законодавчі, організаційні заходи для вирішення своїх задач, що об'єктивно впливають на зміни можливостей і характер розвитку, на життєвий шлях тих чи інших соціально-професійних, етнокультурних і вікових груп; 3) відносно соціально контрольованої соціалізації (виховання) – планомірного створення державою і суспільством правових, організаційних, матеріальних і духовних умов для розвитку людини; 4) більш чи менш свідомо самозміна людини, яка має просоціальний, асоціальний чи антисоціальний вектор, залежно від індивідуальних ресурсів і відповідно чи в протиріччя до об'єктивних умов життя» [6, с. 15].

У роботі О. Асмолова [1] сутність процесу соціалізації представлена як перетворення соціальних відносин між людьми в індивідуальні відносини особистості, за якими стоїть механізм інтеріоризації – екстеріоризації, що функціонує в процесі спільної діяльності.

Як безперервну взаємодію особистості і суспільства, що знаходяться у протирічній єдності, яка реалізується з боку суспільства у навчання, виховання і формування, а з боку особистості – в ідентифікації, самореалізації, створенні власного Я и Я-розвитку, розглядає процес соціалізації Р. Мінзарипов [5, с. 16].

Під соціалізацією ж студентської молоді найчастіше розуміється процес становлення і розвитку як всієї соціально-демографічної групи (студентства), так і окремо кожного студента від початку його навчання у вищому навчальному закладі і до переходу до іншої соціально-

демографічної групи. При цьому процес соціалізації розглядається як процес активного засвоєння студентами системи соціальних норм, цінностей і перетворення їх у власну систему соціальних установок, ціннісних орієнтацій, які забезпечують гармонійне входження до реального суспільного життя [2; 7].

У педагогіці процес соціалізації студентства розглядається у зв'язку з розумінням суті виховного процесу. Основними його учасниками у вищій школі є студенти і викладачі. Процес соціалізації за таких умов спрямований на формування і розвиток творчої, ініціативної особистості, якій буде притаманна висока національна самосвідомість, готовність до виконання громадянського та конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, цілісності України.

Результатом соціалізації студента є: вироблення і трансформація власної системи поглядів на життя та ціннісні орієнтації, формування життєвого ідеалу; засвоєння культури людських взаємин і соціально-професійних функцій; формування індивідуального стилю навчально-професійної діяльності та власної моделі моральної поведінки; опанування професійною діяльністю та формами ділового спілкування [4].

Розглядаючи проблему соціалізації сучасного студентства у контексті національно-патріотичного виховання, слід підкреслити, що успішна соціалізація має передбачати:

- сформованість у молодій людини любові до української нації, до власної історії, традицій, мови, віри, вітчизняної культури;
- формування на основі національної ідентичності, державної самоідентифікації, а разом з ними, і готовності захищати свою Батьківщину, здатності до виконання не лише професійних, а й громадянських і конституційних обов'язків. Сформованість громадянської позиції має виступати критерієм особистісної соціальної зрілості;
- виховання молоді людини як державотворця, популяризатора української національної культури, екологічно грамотної людини, з високим рівнем політичної та правової культури тощо.

Національно-патріотичне виховання буде виступати у якості активного стимулятора процесу гармонічної соціалізації студентської молоді за наступних умов: об'єктивного обліку особливостей попереднього і сучасного стану процесів національного, правового, морального, патріотичного виховання; своєчасного блокування факторів, що гальмують процес соціалізації; наявності науково обґрунтованої державної політики у цьому питанні.

Таким чином, розглядаючи питання соціалізації студентства через призму національно-патріотичного виховання зазначимо, що виховання гармонійно соціалізованого громадянина, адаптованого до сучасних реалій українського суспільства можливо лише за умов формування у молоді національної свідомості, любові до України, турботи про благо свого народу, вміння цивілізованим шляхом відстоювати права й свободи, сприяти громадянському миру та злагоді в суспільстві.

Список використаної літератури

1. Асмолов А. Г. Психология личности: Культурно-историческое понимание развития человека: учебн. для вузов / А. Г. Асмолов. – 3-е изд., испр., доп. – М.: Смысл : Академия, 2007. – 528 с.
2. Болдырев С. А. Проблемы социализации современных студентов [Текст] / С. А. Болдырев, Л. М. Медведева, Е. Ю. Немова // Молодой ученый. – 2015. – №9. – С. 989 – 991.
3. Голованова Н. Ф. Социализация и воспитание ребенка / Н. Ф. Голованова. – СПб.: Речь. – 272 с.
4. Лавриченко Н. М. Педагогічні основи соціалізації учнівської молоді в країнах Західної Європи: Автореф. дис. ... д-ра пед. н.: 13.00.01 [Електронний ресурс] / Ін-т педагогіки АПН України. – К., 2006. – 39 с.
5. Минзаринов Р. Г. Социализация личности молодого специалиста в условиях трансформации гуманитарной среды классического университета (социологическая модель): Автореф. дис. ... д-ра социол. наук: 22.00.04. – Казань, 2006. – 44 с.
6. Мудрик А. В. Социализация и воспитание/ А. В. Мудрик. – М.: Сентябрь, 1997. – 96 с.
7. Хизбуллина Р. Р. Обучение в вузе как процесс социализации: методологический аспект [Текст] / Р. Р. Хизбуллина // Молодой ученый. – 2014. – №5. – С. 445 – 447

Курлищук І. І. Проблема соціалізації студентства у контексті національно-патріотичного виховання

У статті розглядаються актуальні питання соціалізації студентів вищих навчальних закладів у контексті національно-патріотичного виховання молоді в кризових умовах сучасного українського суспільства. Національно-патріотичне виховання завжди відіграло важливу роль у житті суспільства. І сучасний процес національно-патріотичного виховання студентства спрямований не тільки на формування патріотизму, активної громадянської позиції у молоді, але й на її успішну соціалізацію за умови суспільно-політичної кризи. Автор розкриває, спираючись на існуючі підходи до розуміння процесу соціалізації, її характеристику та сучасні особливості. У статті виділено ряд об'єктивно існуючих протиріч, які сьогодні характеризують процес соціалізації учнівської молоді вищих навчальних закладів України, запропоновано шляхи їх подолання.

Ключові слова: студентство, соціалізація, національно-патріотичне виховання.

Курлищук И. И. Проблема социализации студенчества в контексте национально-патриотического воспитания

В статье рассматриваются актуальные вопросы социализации студентов вуза в контексте национально-патриотического воспитания молодежи в кризисных условиях современного украинского общества. Национально-патриотическое воспитание всегда играло важную роль в жизни общества. И современный процесс национально-патриотического воспитания студенчества направлен не только на формирование

патриотизма, активной гражданской позиции у молодёжи, но и на её успешную социализацию в кризисных условиях. Автор раскрывает, опираясь на существующие подходы к социализации, характеристику, современные особенности и специфику этого процесса. В статье выделен ряд объективно существующих противоречий, которые характеризуют современный процесс социализации учащейся молодёжи высших учебных заведений Украины, предложены пути их преодоления.

Ключевые слова: студенчество, социализация, национально-патриотическое воспитание.

Kurlishchuk I. I. Student's socialization in the context of national patriotic education

The article describes the main features of student's socialization in the context of national patriotic education. Building a modern national education system in Ukraine is based on the concept of formation of socially active, independent, self-sufficient person with striving for conscious attitude to their rights and obligations and pride in their country. The National Strategy of Education Development in Ukraine is focused on the fact that one of the priorities of the national education policy should be an effective system of national education construction and development of youth socialization. Among main aims of student's socialization are: formation of a positive national identity, choosing active social and civil position in society, characterized by responsibility towards nation, willing to uphold and protect its national interests. It was found that national patriotic education stimulates the processes of positive student's socialization. And the task for educators is to form the national patriotic educational space, in which a person experiences positive interaction with society. The purpose of this article is to substantiate the main ways of student's socialization in conditions of crisis of modern Ukrainian civic society, and to expose the theoretical and technical aspects of the role of national patriotic education in this process. The author analyzes different approaches to the definition of "socialization", "student's socialization". Possibilities of using national patriotic education to improve the success of personal development and socialization of student's are described.

Key words: students, socialization, national patriotic education.

Стаття надійшла до редакції 25.09.2015 р.

Прийнято до друку 30.10.2015 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Савченко С. В.